

Wyższa Szkoła Lingwistyczna w Częstochowie

PROBLEMY NOWOCZESNEJ EDUKACJI

The problems of modern education

Tom X (Jubileuszowy)

Rozwój – Potencjał – Deficyty (III)

Development – potential – deficiency (III)

Pod redakcją
Edyty SADOWSKIEJ
Agnieszki M. MARKOWSKIEJ

Częstochowa 2020–2021

Recenzent
Urszula ORDON

Przygotowanie edytorskie
WYDAWNICTWO WSL w Częstochowie

© Copyright by Wyższa Szkoła Lingwistyczna w Częstochowie
Częstochowa 2020–2021

ISBN 978-83-61425-56-4
ISSN 2084-2430

Wydawnictwo Wyższej Szkoły Lingwistycznej w Częstochowie
ul. Nadrzeczna 7, 42-200 Częstochowa
tel. +48 34 365 58 02; fax +48 34 365 48 59
www.wsl.edu.pl

Spis treści

WSTĘP	9
-------------	---

CZĘŚĆ I. EDUKACJA – DYDAKTYKA – ROZWÓJ ZAWODOWY

Inokentii KORNIENKO <i>Augmented Reality in Education</i>	13
Olha VORONOVA <i>Methodological framework for the reflection development of pedagogical students</i>	21
Антоніна ЛЬОВОЧКІНА <i>Формування професійних компетентностей майбутніх соціальних працівників</i>	29
Надія СЕНЬОВСЬКА <i>Професійна саморегуляція вчителя як елемент його ключових фахових компетентностей</i>	39
Taisa YAMCHUK <i>Development of future psychologists' professional identity in occupational and educational field</i>	49

CZĘŚĆ II. KULTURA – LITERATURA – SZTUKA

Ewelina DZIEWOŃSKA-CHUDY <i>Jak wychować patriotę? Wokół życia i twórczości Władysława Sebyły</i>	55
Віктор ЧУРІКОВ <i>Проблеми виконавської інтерпретації Концерту для саксофона та струнного оркестру П.-М. Дюбуа</i>	61
Віктор ЧУРІКОВ <i>Тернистий шлях творця саксофона Адольфа Сакса</i>	71
Mariana YEMELIANOVA <i>Wpływ starożytnych greckich mitów na cechy wizerunku Zofiówki w poemacie Stanisława Trembeckiego</i>	81
Elżbieta HAK <i>O Zdzisławie Beksińskim i jego korespondencji – rys biograficzny</i>	95

CZĘŚĆ III. ROZWAŻANIA NEOFILOLOGICZNE

Agnieszka M. MARKOWSKA <i>Some remarks on “kennings” in Old English writings</i>	113
Oksana I. DZIUBINA <i>Morphological neologisms in tourist discourse as a productive way of enriching english vocabulary</i>	127
Robert BIELECKI <i>Tłumaczenia filmowe jako pragmatyczne poszukiwanie sedna</i>	135
Agnieszka M. MARKOWSKA, Aneta WILEMSKA-RUDNIK <i>On the peculiarities of word-manufacturing processes</i>	145

CZĘŚĆ IV. Z TEORII I PRAKTYKI

Agnieszka LESZCZ-KRYSIAK <i>Klimat społeczny w Szkole Promującej Zdrowie</i>	157
Gabriela KOWALSKA, Paweł WODEJKO <i>Zaburzenia w procesie edukacji a psychologiczne – pedagogiczne dylematy pedagoga specjalnego</i>	171
Anna NOWAK <i>Mali geniusze w świecie liter, czyli metoda eksperymentu w edukacji wczesnoszkolnej</i>	181
Vasylyna SEPYK <i>Time management technologies in the administrative activity of educational institutions</i>	201

CZĘŚĆ V. VARIA

Edyta SADOWSKA (oprac.) <i>Ja i moja rodzina w czasach pandemii Covid-19 – refleksje studentów WSL w Częstochowie i WSB w Chorzowie. Projekt międzyuczelniany</i>	211
Edyta SADOWSKA (oprac.) <i>Aktywność nas nie zaskakuje – Studenckie Koła Praktyków WSL: „Pomagam” i „The Booked”</i>	275
ALFABETYCZNY SPIS AUTORÓW	303

Contents

INTRODUCTION	9
---------------------------	---

CHAPTER I. EDUCATION – DIDACTICS – PERSONAL DEVELOPMENT

Inokentii KORNIIENKO <i>Augmented Reality in Education</i>	13
Olha VORONOVA <i>Methodological framework for the reflection development of pedagogical students</i>	21
Antonina LOVOCHKINA <i>Psychological bases for formation of professional competence of future social workers</i>	29
Nadiia SENOVSKA <i>Professional self-regulation as an element of teacher's key professional competencies</i>	39
Taisa YAMCHUK <i>Development of future psychologists' professional identity in occupational and educational field</i>	49

CHAPTER II. CULTURE – LITERATURE – ART

Ewelina DZIEWOŃSKA-CHUDY <i>How to raise a patriot? around the life and work of Władysław Sebyła</i>	55
Victor CHURIKOV <i>Problems of performing interpretation of Concerto for saxophone and string orchestra composed by P.-M. Dubois</i>	61
Victor CHURIKOV <i>The thorny way of Adolphe Sax, the inventor of saxophone</i>	71
Mariana YEMELIANOVA <i>Influence of ancient Greek myths on distinctive features of the Zofiowka's image in the poem of Stanisław Trembecki</i>	81
Elżbieta HAK <i>About Zdzisław Beksiński and his correspondence – a biographical sketch</i>	95

CHAPTER III. NEOPHILOLOGICAL REFLECTIONS

Agnieszka M. MARKOWSKA <i>Some remarks on “kennings” in Old English writings</i>	113
Oksana I. DZIUBINA <i>Morphological neologisms in tourist discourse as a productive way of enriching English vocabulary</i>	127
Robert BIELECKI <i>The pragmatic search for the essence based on film translations</i>	135
Agnieszka M. MARKOWSKA, Aneta WILEMSKA-RUDNIK <i>On the peculiarities of word-manufacturing processes</i>	145

CHAPTER IV. FROM THEORY AND PRACTICE

Agnieszka LESZCZ-KRYSIAK <i>Social Climate in Health Promoting School</i>	157
Gabriela KOWALSKA, Paweł WODEJKO <i>Disorders in the process of education and psychological – pedagogical dilemmas of a special educator</i>	171
Anna NOWAK <i>Little geniuses in the world of letters – the experiment method in early school education</i>	181
Vasylyna SEPYK <i>Time management technologies in the administrative activity of educational institutions</i>	201

CHAPTER V. MISCELLANEA

Edyta SADOWSKA (ed.) <i>Me and my family in the Covid-19 pandemic – reflections of students of WSL in Czestochowa and WSB in Chorzow. Intercollegiate project</i>	211
Edyta SADOWSKA (ed.) <i>Activity does not surprise us – Student Circles of Practitioners of WSL: „Pomagam” and „The Booked”</i>	275

AUTHORS IN ALPHABETICAL ORDER	303
--	-----

Надія СЕНЬОВСЬКА

Тернопільський Національний Педагогічний Університет
імені Володимира Гнатюка, Україна

Професійна саморегуляція вчителя як елемент його ключових фахових компетентностей

Компетентнісний підхід значною мірою визначає сучасну методологію професійної освіти. Саме поняття фахової компетентності поєднує професійні знання особистості, її вміння та навички, способи діяльності. Англійський психолог Джон Равен визначив професійну компетентність як наявність у людини характеристик і здібностей, які дають можливість досягнути цілей незалежно від соціального середовища, в якому ці фахівці живуть і працюють (Равен Дж. 2002, с. 280). Таким чином, розвиток професійної компетентності передбачає не тільки створення умов для реалізації здібностей, але й виховання фахівця як особистості.

Сучасна підготовка педагогів в Україні теж трансформується крізь призму компетентнісного підходу: «Педагогічні та науково-педагогічні працівники зобов'язані постійно підвищувати професійний рівень, педагогічну майстерність, загальну культуру» (Закон України «Про освіту». 2017, с. 38); «Компетентнісний підхід тісно перетинається з діяльнісним, це простежується у сучасній педагогіці, де існує певна формула: компетенція→діяльність→компетентність» (Арабаджи-Донець Л.І. 2018, с. 21).

Серед опису базових компетентностей сучасного учителя Нової української школи – «здатність до продуктивної професійної діяльності на основі розвиненої педагогічної рефлексії» (Нова українська школа: концептуальні засади реформування середньої школи. 2016, с. 28). Рефлексія полягає в усвідомленні суб'єктом своїх дій і встановлення зворотного зв'язку між оточенням та його внутрішнім світом. Це «психологічний механізм корекції професійної поведінки у фаховому спілкуванні вчителя» (Гапоненко Л. 2002, с. 15). Суть цього механізму полягає в інтелектуальній спрямованості – усвідомленні знань, способів дій, оволодінні вміннями планування й самоорганізації. «Педагогічна рефлексія – це усвідомлення вчителем себе самого як суб'єкта діяльності: своїх особливостей, здібностей, того, як його сприймають учні, батьки, колеги, адміністрація. Водночас це усвідомлення цілей та структури своєї діяльності, засобів її оптимізації»

(Тур Р.Й. 2004, с. 23). Таким чином, педагогічна рефлексія є одночасно і ознакою високого рівня сформованості, і проявом професійної саморегуляції педагога.

Термін «саморегуляція» використовують різні галузі наук. Саме поняття складається із двох семантичних частин: «регуляція» (лат. *regulare* – впорядковувати, налагоджувати, нормалізувати) та «само» (вказує на те, що джерело регуляції у самій системі). Саморегуляція є універсальною властивістю матерії. У неживій природі вона проявляється у поведінці системи в стані хімічної рівноваги (принцип Ле-Шательє). У живій природі саморегуляція притаманна будь-якій біологічній системі. Основою цих механізмів є відповідні функції, які забезпечують внутрішній гомеостаз, не допускають відхилення фізіологічних параметрів від певних значень. Фактично, це механізм забезпечення постійності сприятливих для функціонування організму характеристик. З цього приводу М. Гриньова зазначає, що «на будь-якому рівні ієрархії центральна нервова система підтримує сталість постійних параметрів організму і функціонування систем організму» (Гриньова М. 2005, с. 10).

На рівні психіки виокремлюється два типи саморегуляції:

- 1) фізична (соматична, фізіологічна, гомеостатична) здійснюється на фізіологічному рівні функціонування організму;
- 2) психічна (вольова, усвідомлена, особистісна) – на рівні вищих психічних процесів.

Здатність особистості до психічної саморегуляції за своєю суттю є спроможністю самостійно забезпечувати адекватність власних дій та вчинків прийнятій програмі, вимогам певних принципів, норм, правил (вони виступають у процесі саморегулювання як еталон, ціннісні орієнтири). При цьому неодмінно залучені результати самопізнання й емоційно-ціннісного ставлення індивіда до себе самого. Відповідно, одночасно формується та реалізується позиція суб'єкта (йдеться про ініціацію, побудову, підтримку та керування різними видами і формами довільної активності). Це безпосередньо впливає на досягнення прийнятих людиною цілей. Основою трактування поняття «саморегуляція» у контексті психолого-педагогічних наук є такі характеристики цього процесу: усвідомлення дійсності, свого становища, мети та регуляція активності (зовнішньої і внутрішньої) для забезпечення власної позиції. Така багатогранність зумовлена тим, що саморегуляція має системний характер, протікає із включенням усіх психічних процесів. При цьому однаково важлива роль належить самопізнанню, самоусвідомленню та активності. Н. Пов'якель описує цей феномен як «властивість особистості усвідомлювати свої цілі й визначати шляхи їх досягнення» (Пов'якель Н. 2004, с. 31). Психічна саморегуляція особистості об'єднує ті системи, які забезпечують успішне виконання різноманітної діяльності (і фахової у тому числі).

Психічна саморегуляція має окремі види:

1. Моральна – управління людини своєю поведінкою відповідно до власних моральних норм і принципів;
2. Інтелектуальна – свідоме планування, корегування та контроль мисленнєвої діяльності (для будь-якого прояву інтелекту необхідний досвід, попереднє накопичення знань та вмінь, що є базою для подальшого руху вперед);
3. Емоційна – уміння справлятися зі своїми емоціями соціально придатними способами.

Усі вони, незважаючи на відмінності, мають єдину структуру. Вона складається із таких компонентів: мета діяльності, модель значущих умов, програма дій, система критеріїв успішності, оцінка результатів, їх корекція. Однак, ці компоненти саме в саморегуляційній діяльності педагога «здобувають свою специфіку» (В. Чайка. 2006, с. 61).

Необхідно звернути увагу на один важливий аспект функціонування професійної саморегуляції як явища. Це її усвідомлення/неусвідомлення. Усвідомлена (свідома) саморегуляція певною мірою залежна від несвідомої. На неї впливають внутрішні конфлікти, давні страхи тощо. Від цього частково залежить процес вибору мети діяльності, планування (знижується дієвість усвідомлено прийнятих цілей, складаються нереалістичні плани). Однак, ця залежність не завжди негативно забарвлена. «Добре пропрацьовані», «автоматизовані» елементи свідомої саморегуляції з часом стають частинами структури несвідомого. Яскравим прикладом є напівавтоматичні саморегуляційні механізми, які не входять у план усвідомленого самоконтролю, а також інтуїтивні рішення (і фахові теж). Загалом, усвідомленість власної саморегуляції суб'єктом може бути частковою або цілісною: від усвідомлення лише мети до повного осмислення усіх функціональних компонентів (О. Конопкін. 2004).

Психічна саморегуляція особистості формується ще в дитинстві, але її розвиток не припиняється впродовж усього життя. Проявом і необхідною умовою цього процесу є, по-перше, усвідомлена волева діяльність людини, по-друге, вплив сфери суспільних відносин. У фаховій діяльності значення цих чинників тільки зростає. Адже дуже важливою є відповідальність. А воля і відповідальність у певному контексті нероздільні. Вони виступають як єдиний механізм саморегулювання активності (довільної та осмисленої), яка властива зрілій особистості, на відміну від незрілої. Це особливо стосується педагога, що повинен приймати виважені рішення відносно себе самого та своїх учнів.

Отже, професійну саморегуляцію вчителя розглядаємо як «інтегративну особистісну професійну характеристику, яка передбачає усвідомлення ним своїх дій, почуттів, мотивів, свого становища та доцільну видозміну власної діяльності відповідно до вимог ситуації» (Войтюк Н. 2005, с. 200). Процес особистісної саморегуляції педагога не завжди проходить свідомо,

однак постійно ґрунтується на врахуванні минулого досвіду, самооцінки, соціальних ролей і залежить від здатності здійснювати вольовий вибір. Це дає можливість внутрішньо розвиватися, займатися самопізнанням і гармонізувати стосунки з людьми. Відповідно, професійна саморегуляція входить до ключових фахових компетентностей учителя і передбачає вміння здійснювати самоаналіз, самопланування, самоконтроль, самокорекцію, керувати внутрішніми емоційними та фізичними станами, створювати психологічно комфортну атмосферу під час фахової діяльності, розвивати моральну мотивацію дій та вчинків.

Звичайно, що професійна саморегуляція педагога має свою структуру: конкретні елементи, які перебувають у певних взаємозв'язках (визначено на основі емпіричного дослідження: див. рис. 1). У її межах наявні фрагменти емоційного та понятійного відображення дійсності. Значущими є чотири основні компоненти, кожен із яких виконує одну домінуючу функцію:

1. Мотиваційний компонент відображає усвідомлені моральні поняття, загальнокультурні та професійно-педагогічні цінності, фахові вимоги до власної особистості та діяльності, які стимулюють соціальну й пізнавальну активність учителя. Він виконує аксіологічну функцію, що передбачає усвідомлення загальнолюдських цінностей та цінностей педагогічної професії, мотивацію, формування ідеалів, рівня домагань, системи соціальних переконань, світогляду, самооцінки

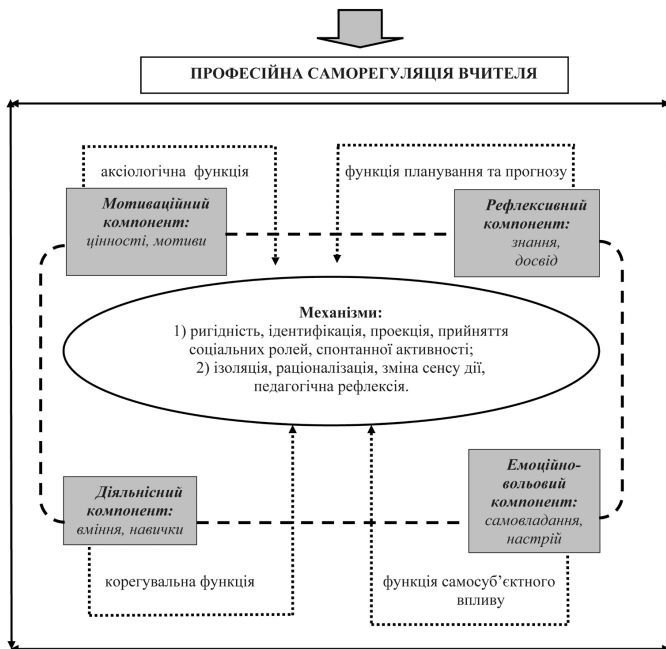

Рис. 1. Структура професійної саморегуляції вчителя

2. Рефлексивний компонент реалізується через порівняння педагогом свого досвіду з досвідом колег, усвідомлення позитивних і негативних аспектів власної діяльності, оцінку та самооцінку, виділення якостей, що сприяють якісному виконанню посадових обов'язків. Він розкривається через функцію планування та прогнозу, яка включає теоретичні знання та досвід фахівця і передбачає моменти визначення цілей та моделювання щодо реалізації потреб, мотивів, інтересів, установок, стосунків.
3. Емоційно-вольовий компонент полягає в умінні вчителя виявляти витримку, емоційно відповідати на запити колег-педагогів, учнів та їхніх батьків, усвідомлювати власні почуття, регулювати свої стосунки та спілкування. Він реалізує функцію самосуб'єктного впливу, котра відповідає за витримку, самовладання та емпатію.
4. Діяльнісний компонент передбачає вміння учителя здійснювати самоаналіз, самоконтроль, самокорекцію поведінки, особистості та діяльності в різних ситуаціях, усвідомлювати мету власних дій, урахувати одержаний результат; причому зразки такої діяльності відображаються у знаннях, образах, картині світу. Він виконує корегувальну функцію, що полягає в умінні корегувати, контролювати й оцінювати власну діяльність, аналізувати її ефективність як у звичних, так і в нестандартних умовах, ураховуючи одержаний результат і силу, інтенсивність, швидкість, пластичність, стабільність своїх дій.

Варто зазначити, що реалізація професійної саморегуляції у різних вчителів відрізняється. Цьому сприяють індивідуальні особливості, звички, особистісні якості, рівень розвитку самосвідомості та сформованості самопізнання, рівень розвитку здатності планувати свою поведінку і діяльність, гармонійність професійних стосунків.

Крім того, бувають відмінності у здійсненні самого процесу професійної саморегуляції. Наприклад, прийнята суб'єктом ціль не визначає однозначно умов для чіткого планування виконавського процесу, навіть за однакових умов можливі різні способи досягнення поставленої мети. Йдеться про різні саморегуляційні механізми. Вони змінюються відповідно до того, як педагог опановує фахову діяльність і поступово набуває відповідного досвіду.

Механізми професійної саморегуляції у відрізняються залежно від того, чи йдеться про вчителя-початківця, чи про педагога зі стажем.

Отож, вчителі-початківці частіше використовують:

- 1) ригідність («негнучкість») системи саморегуляції, яка запобігає усвідомленню небажаного, але заважає вчасно змінювати мету і способи її досягнення відповідно до вимог реальної ситуації); тобто, учитель, починаючи фахову діяльність, не завжди помічає і визнає власні помилки, поки колеги або методисти прямо на них не вказують;

- 2) ідентифікацію (процес присвоєння установок і поглядів інших, сильних в очах особистості людей, завдяки чому вона менше відчуває свою безпорадність, що зумовлює зниження тривоги); тут обирається «зразок», «педагог-ідеал», дії якого наслідуються;
- 3) проєкцію (приписування іншим людям своїх психічних якостей, витіснених почуттів); це може бути дуже вдалим кроком, якщо вчитель-початківець налаштований позитивно стосовно своїх колег, якщо ж очікування негативні, виникають додаткові труднощі;
- 4) прийняття та освоєння соціальних ролей (прийняття того місця в соціумі, яке виділяється особистості іншими); тут, знову-таки, багато залежить від уявлень самого педагога яким має бути вчитель, вимог місцевих органів управління до працівників освіти та очікувань загалу (жителів населеного пункту, в якому діє школа);
- 5) механізми спонтанної активності (пошук необхідних умов для прояву вже існуючої активності, яка забезпечується мотивацією); замість того, щоб працювати над «слабкими місцями» власної фахової діяльності, педагог-початківець зосереджується на її «сильних сторонах».

Із набуттям досвіду організації освітнього процесу вчитель застосовує інші саморегуляційні механізми:

- 1) ізоляцію (відділення афективних та усвідомлених дій і реакцій); тут значною є роль життєвого досвіду, адже з часом все простіше реагувати на несподіванки адекватно, міняти за необхідності стратегію й тактику навчання та виховання;
- 2) раціоналізацію (пошук розумного виправдання своїх невдач або зменшення суб'єктивної значущості недосягнутої мети); важливо, щоб вона не перейшла певні межі, адже в освітньому процесі дуже багато «зав'язано» саме на педагогові та його емоційному, відповідальному ставленні до праці;
- 3) зміну сенсу дії або створення додаткового сенсу (механізм, що формується у спільній діяльності і визначається не тільки мотивами конкретної людини, а й соціальною взаємодією різних людей); простіше кажучи, якщо педагогічний колектив школи, учні та їхні батьки сприймають певного вчителя позитивно, це буде для нього додатковим і дуже дієвим стимулом вдосконалювати власну фахову майстерність;
- 4) рефлексію (усвідомлення суб'єктом своїх дій і встановлення зворотного зв'язку між його зовнішнім і внутрішнім світом).

Якраз останній із перерахованих механізмів у сфері особистісної та фахової саморегуляції трактується як основний. Адже рефлексія забезпечує корекцію професійної поведінки у педагогічному спілкуванні.

Варто зауважити, що механізми, які використовують особи із невеликим досвідом діяльності, не є «негативними», «небажаними», «недосконалими». Кожен із них так чи інакше «є частиною основних життєвих про-

цесів, без якого неможлива гармонія буття особистості» (М. Варій. 2007, с. 859). Усі вони виконують свої функції і забезпечують психічне здоров'я та успішну фахову діяльність.

Якщо ж мова йде про якість підготовки й діяльності вчителя загалом, про його професійну компетентність як цілісну характеристику, то сформованість фахової саморегуляції педагога чітко корелює з загальним рівнем його професійної компетентності.

Низький рівень сформованості професійної саморегуляції означає, що вчитель пристосовується до обставин і стосунків; його фахова діяльність пасивна, має необов'язковий характер; професійна саморегуляція проявляється як реакції на подразники середовища; відсутні усвідомленість життєвих перспектив, самокритичність, принциповість, вимогливість до себе. Відповідно, учитель стихійно визначає мету фахової діяльності; не вміє пристосовувати виклад навчального матеріалу до особливостей аудиторії, що характеризує низький рівень професійної компетентності.

Середній рівень сформованості професійної саморегуляції характеризується чергуванням самостійної поведінки вчителя з несвідомим чи усвідомленим пристосуванням до оточення; наявне зацікавлене ставлення до процесу і результатів професійної діяльності; педагог періодично демонструє самовладання, здійснює усвідомлений перегляд системи мотивації, самоаналіз, узагальнення знань та досвіду в єдину теоретичну систему; його оцінка власних саморегуляційних умінь та знань неадекватна – завищена чи занижена. Педагог формулює мету в діяльнісній формі; чітко визначає етапи роботи; використовує діяльнісний, диференційований та особистісно зорієнтований підходи; може формувати предметну компетентність учнів, що відповідає середньому рівню професійної компетентності.

Високий рівень сформованості професійної саморегуляції означає, що педагог сам організовує свою фахову діяльність, відповідально ставиться до її результатів, сумлінно виконує свої обов'язки; він керується власними цілями та мотивами, сам визначає та змінює особисті установки й цінності, незалежний у судженнях та вчинках; теоретична свідомість і мислення вчителя формуються на основі наявних знань і досвіду, окрема ситуація вирішується ним у контексті освітнього процесу. Відповідно, вчитель володіє стратегією навчання учнів за розділами курсу; мета й завдання його фахової діяльності обґрунтовані, і це відповідає високому рівню професійної компетентності.

Таким чином, феномен саморегуляції є невід'ємною частиною буття. Це універсальна властивість як матерії загалом, так і біологічних систем зокрема. Його значення полягає у підтриманні внутрішньої рівноваги, максимально сприятливої для функціонування. Коли йдеться про людей, виділяється два типи саморегуляції: фізична (здійснюється на фізіоло-

гічному рівні функціонування організму) та психічна (реалізується на рівні вищих психічних процесів). Причому, другий тип об'єднує окремі види: моральну (управління людини своєю поведінкою відповідно до власних моральних норм і принципів), інтелектуальну (свідоме планування, корегування та контроль мисленнєвої діяльності) та емоційну (уміння справлятися зі своїми емоціями соціально придатними способами). Усі вони, незважаючи на відмінності, мають єдину структуру (мета діяльності, модель значущих умов, програма дій, система критеріїв успішності, оцінка результатів, їх корекція). А їхні автоматизовані елементи з часом можуть не усвідомлюватися. Професійна саморегуляція вчителя, безумовно, має аналогічні характеристики, але володіє власною специфікою. Сучасний педагог безпосередньо формує стратегії свого фахового саморозвитку і відповідає за їх реалізацію. Тому серед його ключових професійних компетентностей, безумовно, повинна бути саморегуляція.

Бібліографія

- Равен Дж.: *Компетентність в сучасному суспільстві: виявлення, розвиток і реалізація*. М. 2002.
- Арабаджи-Донець Л.І.: *Компетентнісний підхід в сучасній освіті. Особистісно-професійний розвиток вчителя в умовах реалізації Концепції Нової української школи*: Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю (14–16 червня 2018 р., м. Мелітополь, Україна) Мелітополь: ФОП Однорог Т.В. 2018.
- Закон України «Про освіту»*. Відомості Верховної Ради (ВВР). 2017, № 38–39.
- Нова українська школа: концептуальні засади реформування середньої школи*. 2016. http://kubg.edu.ua/images/stories/Departaments/Anonces/2016/nova_shkola_proekt.pdf
- Гапоненко Л.: *Розвиток рефлексії як психологічного механізму корекції професійної поведінки у педагогічному спілкуванні*. Рідна школа. 2002. № 4.
- Тур Р.Й.: *Педагогічна рефлексія – основа формування творчого саморозвитку особистості*. Управління школою. 2004. № 13.
- Гриньова М.: *Вивчення процесів саморегуляції в курсі біології*. Біологія і хімія в школі. 2005. № 1.
- Пов'якель Н.І.: *Саморегуляція професійного мислення в системі фахової підготовки практичних психологів*: дис. ... доктора психол. наук: 19.00.07. К. 2004.
- Чайка В.: *Підготовка майбутнього вчителя до саморегуляції педагогічної діяльності*: монографія. Тернопіль: ТНПУ ім. В. Гнатюка. 2006.
- Конопкин О.А.: *Общая способность к саморегуляции как фактор субъектного развития*. Вопросы психологии. 2004. № 2.
- Войтюк Н.Л.: *До питання про професійну саморегуляцію вчителя*. Ціннісні пріоритети освіти у ХХІ столітті: орієнтири та напрямки сучасної освіти: матеріали II Міжнар. наук.-практ. конф. (Луганськ, 2–5 жовт. 2005 р.). Луганськ, 2005. Ч. 2.
- Варій М.Й.: *Загальна психологія*: підручник. К.: Центр учбової літератури, 2007.

Summary

PROFESSIONAL SELF-REGULATION AS AN ELEMENT OF TEACHER'S KEY PROFESSIONAL COMPETENCIES

The article analyzes the phenomenon of self-regulation as an integral part of life. Professional self-regulation of a teacher is interpreted as a necessary component of his main professional competencies. The meaning of the term “professional self-regulation of a teacher” is revealed, its structure (components, their dominant functions, mechanisms) is described. The ratio of the levels of formation of professional self-regulation of the teacher and the professional competence of the teacher as a holistic phenomenon is given.

Keywords: professional competence of a teacher, professional self-regulation of a teacher, structure of professional self-regulation.